

Pròleg del llibre "Escrits (1947 - 1997)"

Joaquim Rabaseda

Definir l'art és feixuc i s'ha fet massa vegades, però altre cop cal que hi anem a parar. Fita entén que l'art exigeix creativitat i comunicació: la creativitat li és el més important, però sense comunicació no es dóna. L'art és alguna cosa individual i creativa comunicada en un mitjà determinat. Així doncs, la cura per fer dialogants les obres és en la mateixa professió d'artista. Justament amb aquesta inquietud, Fita ja fa uns anys que vetlla per la catalogació rigorosa i pel futur del seu llegat artístic. La publicació que teniu entre les mans és un element més dins d'aquest procés que neix de la mateixa concepció artística.

Les obres d'un artista segueixen el curs vital del seu autor, que les condiona; són "el retrat del mateix artista". Segons el parer de Fita, la biografia influeix en l'art: el lligam entre l'obra i l'autor és de relació mútua. Per això qualsevol cosa que tingui a veure amb l'autor també té a veure, de retruc, amb l'obra. No pretenem embrancar-nos en un tema tan escabrós com la valoració del context en l'estudi de l'obra d'art. Tanmateix, prescindir-ne o entendre'l com un element negatiu és només una opció interpretativa, i no se'n pot negar mai l'existència. Cal anar amb compte per no caure en el malencert de valorar més la posició teòrica que no la producció artística, únic centre veritable d'estima. Potser algú pensarà que els escrits que segueixen no tenen res a veure amb l'obra d'art; al nostre entendre, si així fos, valdria més que no es publicuessin. Com l'art, reflecteixen la posició de l'artista, però en un mitjà que no li és tan propi: l'escriptura.

Una obra d'art té lectures, més o menys vàlides; actualment apreuem positivament la del seu creador, malgrat no sigui l'única ni potser la millor. L'última paraula la trobem només en l'obra, a la qual ens acostem per diferents vies. El pensament de l'autor en principi és un punt d'interpretació que usem per millorar la comunicació artística. No obstant, pot també obstruir aportacions valuoses de la lectura d'algú altre. En la interpretació, cal estimar el llenguatge específicament artístic de les obres, i procedir en el mitjà on es dóna. Allò que circumda l'obra -la crítica, les valoracions, les intencions, el tema, el context històric...- pot fer passar per art allò que no ho és: el llenguatge de l'art no és en un text ni en una idea, és en l'experiència directa; la qualitat no surt del que escriu d'artista o el crític: les paraules sempre queden curtes. Hi ha un llenguatge propi en l'art que cal entendre i desxifrar, i tenir-lo present en la valoració i el gust estètics; si el context no ens orienta cap a la comunicació del llenguatge artístic, val més perdre'l. Malgrat tot, entrar en diàleg amb les obres de Fita reclama aquest esforç: familiaritzar-se amb el context, l'artista, el tema, la manera d'entendre.

No és el nostre propòsit contribuir a un procés de mitificació de Fita, que per altra part s'hi mostra totalment hostil. L'artista no hauria d'intentar ser un *geni*. Tots coneixem gent que funciona dins aquest engranatge, que cerca constantment *genialitats*, per nosaltres malenteses en un concepte equiparable al d'ídol. Que ens interessin aspectes de la individualitat de l'artista, o que aquest la faci centre en la creativitat del seu treball, en res rebutja la negació de l'orgull i del culte a la individualitat. El valor individual de l'artista en l'obra d'art és el rastre d'una sensibilitat –una manera de percebre i concebre el món–, i això mai ha implicat que tot allò que l'envolta hagi de ser inqüestionable, talment si transformés el que toca en veritat absoluta. No hi ha dubte que, tant en escriure com en picar la pedra, Fita és el mateix, però és en l'obra d'art on se'ns mostra altament autèntic.

Fita ens confessa que en la creació no tot pot ser controlat, que hi ha un impuls necessari que no dominem, que surt de dins i cal conduir amb la raó sense anul·lar-lo. No comparteix l'extrema conceptualització que es dona en part de l'art contemporani, perquè creu en aquest fluir irracional de la individualitat. Veurem com també a voltes té una visió negativa d'allò que anomenem cultura. Però amb això no refusa que un artista cal que sigui com més cultivat millor, més aviat situa el cor de l'art fora del coneixement i la cultura. Seria erroni pensar que escriu orientat cap a aquests fins i atribuir als seus escrits una pretensió primordialment intel·lectual. En realitat són l'expressió d'una sensibilitat i manera d'entendre, no un coneixement científic. Així doncs, el romànic, tal com l'entén Fita, no necessàriament ha de coincidir amb la visió que en té la ciència actual; la perspectiva de l'artista entra en un altre camp del coneixement general humà. Els comentaris sobre Picasso, el funcionament del cervell o la música de Mahler no són de cap manera opinions vàcues, però poc tenen de coneixement objectiu, si aquest encara és possible en algun camp.

Entrar en el món de la literatura tampoc és la intenció de Fita, preocupat més pel fet de transmetre que no pel valor que pugui tenir l'estil literari. Per exemplificar-ho, compararem dos textos que responen a una mateixa idea:

- a) "La persona que necessita tenir bona conversació per divertir-se, despreciar una muntanya o unes emocions de tipus espiritual no interessa [sic]."
- b) "La vida et dona moltes possibilitats d'enriquir-te espiritualment amb tot allò que t'envolta, amb els paisatges, amb emocions ben diverses. No hem ni tan sols de forçar els

mitjans per passar-ho bé, només cal estar atent i saber contemplar cada moment i circumstància.”

Es tracta de dues versions del mateix text: l'exemple a) és tal com el trobem en la llibreta de l'any 1949, i el b), tal com surt en aquesta publicació (hem cercat un cas molt extrem). Comprovem que aquests escrits són fruit d'una selecció que ha passat diferents filtres, com són les modificacions de l'autor i les preparacions de l'edició. Si els textos mostren aquests contrasentits, mantenir la data pot semblar inútil, però per altra banda la datació ha estat un aspecte cuidat per Fita. En la seva actitud veiem quina és la intenció: fer entenedores idees que tenen un moment precís. Menysté la fidelitat en la manera per cercar més claredat en l'expressió d'allò que pensa en un moment assenyalat i que ara presenta escrit. Les modificacions no són una traïció al text original, sinó la conseqüència de la mateixa naturalesa d'escriure. Aquest llibre se situa en el camí que hi ha entre un diari i unes memòries.

Fita ens ensenya que gestar i atendre les idees també participa en la personalitat artística. La totalitat dels textos no conforma una teoria que abona les obres, i encara menys té un caràcter sistemàtic. Són apunts de l'activitat teòrica entesa com a transformació i elaboració lliure en el pensament d'idees, els pren amb l'única intenció de concretar-les i evitar que es perdin. Ho fa amb molta naturalitat; anota allò que li passa pel cap quan ho té més o menys meditat sense altra limitació que la que emana d'ell mateix: l'estat d'ànim, les inquietuds, l'esgotament... Hi verifiquem el pensament i l'evolució de la persona. Durant gairebé 50 anys, desenvolupa uns motius i els varia fins al punt d'arribar a conclusions confrontades; de la mateixa manera que artísticament canvia amb el pas del temps, així també passa en el pensament. El conjunt no és un manifest, ni un discurs, ni un tractat, ni un recull d'escrits dispersos; és la modulació ideològica que conforma el pensament. No busca alligonar-nos ni revelar-nos els seus secrets: ens confia un món.

Els temes que tracta tenen a veure amb el que li ha tocat viure: l'art, la religió, la pedagogia, Catalunya, Girona... La necessitat d'escriure li ve després de llegir un llibre, de tenir una conversa, d'escoltar la ràdio, de mirar un paisatge... Aquests detonants, com en nosaltres, enguuen l'especulació de Fita i el porten a escriure quatre paraules que teixeixen un sentiment, una idea, un pensament. Alguns escrits apunten reflexions posteriors, altres queden interromputs, tots, senzillament, segueixen el fil de les vivències. Per exemple, a finals dels anys 60 apareixen amb intensitat dos temes molt lligats al moment biogràfic: el fet català i el referent a l'Opus Dei. Com a curs paral·lel a l'actuació artística, escriure és l'activitat que fa quan pot, en llibretes específiques o en els blocs on normalment treballa en les obres. El resultat és aquest conjunt vast i divers d'escrits on posa en

relació qüestions distintes i emet valoracions de materials, tècniques, tendències, autors...

A vegades explica matèries estrictament artístiques amb arguments que manlleva de la vida cristiana; altres reflexiona sobre la religió a partir de plantejaments artístics: entén l'actuació artística sota paràmetres de la religió, i enriqueix la religió amb una visió artística. Igualment que art i religió arriben a lligar-se, el pensament artístic –i el religiós també– repercuteix en els ideals pedagògics i en les observacions sobre el comportament; i alhora hi és influït. Els escrits d'art, de religió, de pedagogia i de comportament es connecten. Descubrim que tots els temes són afins, i que en la diversitat hi ha concordança.

Aquests escrits no configuren un raonament científic ni tenen una pretensió literària: col·laboren amb l'obra d'art desembrollada com una individualitat que es comunica. No exposen un tema exclusiu ni presenten una doctrina compacta: denoten la problemàtica inherent al fet de pensar. Tampoc assignen el valor del treball ni fan l'artista: persegueixen la professionalitat mateixa. Per tot això, fins i tot en escriure, Fita no pot deixar de ser artista.

Del llibre "Escrits (1947-1997)", Diputació de Girona, 1999, pàgs. 13-16